

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΔΥΝΑΜΕΙ
ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 16¹ ΚΑΙ 17² ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ³**

**Συμπερασματικές Παρατηρήσεις της
Επιτροπής για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα**

ΕΛΛΑΔΑ⁴

1. Η Επιτροπή για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα εξέτασε την πρώτη έκθεση της Ελλάδας για την εφαρμογή του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα (E/1990/5/Add. 56) κατά τις 6^η, 7^η και 8^η συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν στις 28 και 29 Απριλίου 2004 (E/C.12/2004/ SR. 6,7,8) και κατά την 29^η συνάντησή της που πραγματοποιήθηκε στις 14.5.2004 υιοθέτησε τις ακόλουθες συμπερασματικές παρατηρήσεις:

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2. Η Επιτροπή καλωσορίζει την υποβολή της πρώτης έκθεσης της Ελλάδας, η οποία γενικότερα ετοιμάστηκε σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες της. Όμως, η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για την καθυστερημένη υποβολή της έκθεσης και για την παράλειψη αναφοράς συγκριτικών και αναλυτικών δεδομένων για την εφαρμογή κάποιων διατάξεων του Συμφώνου.

3. Η Επιτροπή υπογραμμίζει με εκτίμηση τις ολοκληρωμένες έγγραφες απαντήσεις του κράτους μέλους στον κατάλογο των ζητημάτων που έθεσε (E/C.12/Q/GRC/1) καθώς και τον εποικοδομητικό διάλογο με την αντιπροσωπεία, του κράτους, στην οποία συμμετείχαν αντιπρόσωποι διαφόρων Υπουργείων με εξειδίκευση στα ζητήματα που αφορούν στις διατάξεις του Συμφώνου.

¹ Σημείωση της επιμελήτριας: το άρθρο 16 του Συμφώνου ορίζει: «1. Τα Συμβαλλόμενα κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να υποβάλουν, σύμφωνα με τις διατάξεις του μέρους αυτού του Συμφώνου, εκθέσεις για τα μέτρα τα οποία θα έχουν θεσπίσει και για την πρόοδο που θα έχουν πραγματοποιήσει για την εξασφάλιση του σεβασμού των αναγνωριζομένων στο Σύμφωνο δικαιωμάτων. 2. α) Όλες οι εκθέσεις απευθύνονται στο Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε. ο οποίος κοινοποιεί αντίγραφά τους στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο για εξέταση, σύμφωνα με τις διατάξεις του Συμφώνου αυτού, β) ο Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε. διαβιβάζει ακόμη στους ειδικευμένους οργανισμούς αντίγραφα εκθέσεων ή συναφών τμημάτων των εκθέσεων, οι οποίες έχουν υποβληθεί από τα συμβαλλόμενα με το παρόν κράτη που είναι και μέλη των ειδικευμένων οργανισμών, κατά το μέρος που οι εκθέσεις αυτές ή τα τμήματα αυτών αφορούν σε θέματα της αρμοδιότητας των οργανισμών αυτών, σύμφωνα με τις διατάξεις των αντίστοιχων καταστατικών τους».

² Σημείωση της Επιμελήτριας: Το άρθρο 17 του Συμφώνου ορίζει: «1. Τα συμβαλλόμενα κράτη υποβάλουν τις εκθέσεις τους σταδιακά, σύμφωνα με ένα πρόγραμμα που θα συνταχθεί από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, σε προθεσμία ενός έτους από τότε που θα αρχίσει να ισχύει το Σύμφωνο αυτό και μετά από συνεννόηση με τα συμβαλλόμενα κράτη και τους ενδιαφερόμενους οργανισμούς. 2. Στις εκθέσεις αναφέρονται οι παράγοντες και οι δυσχέρειες που εμποδίζουν τα συμβαλλόμενα κράτη να εκπληρώσουν εξ ολοκλήρου τις υποχρεώσεις τους από το Σύμφωνο αυτό. 3. Στην περίπτωση κατά την οποία σχετικά στοιχεία έχουν δοθεί στον Ο.Η.Ε. ή σε ειδικευμένο οργανισμό από συμβαλλόμενο κράτος, δεν απαιτείται αναμετάδοση των στοιχείων αυτών διότι αρκεί στην περίπτωση αυτή συγκεκριμένη μνεία αυτών».

³ Σημείωση της Επιμελήτριας: Πρόκειται για το [Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα](#) που έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 1532/1985 (ΦΕΚ 45, τ. Α')

⁴ Πρόκειται για το έγγραφο E/C.12/1/Add.97 της 14.5.2004. Απόδοση στην ελληνική γλώσσα και επιμέλεια: Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα.

B. ΘΕΤΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ

4. Η Επιτροπή υπογραμμίζει με εκτίμηση ότι, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Ελληνικού Συντάγματος το Σύμφωνο κατισχύει κάθε αντίθετης διάταξης της εσωτερικής νομοθεσίας και ότι το Σύνταγμα, όπως αναθεωρήθηκε το 2001, εγγυάται ευρύ φάσμα κοινωνικών δικαιωμάτων.

5. Η Επιτροπή συγχαίρει το συμβαλλόμενο κράτος για την ίδρυση, το 1998, της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, σύμφωνα με τις Αρχές των Παρισίων του 1991 καθώς και του Συνηγούρου του Πολίτη, του οποίου οι αρμοδιότητες καλύπτουν τον τομέα των οικονομικών, κοινωνικών και μορφωτικών δικαιωμάτων συμπεριλαμβανομένης της διερεύνησης ατομικών καταγγελιών.

6. Η Επιτροπή καλωσορίζει τις πρόσφατες νομοθετικές τροποποιήσεις για την κατάργηση των διακρίσεων στον τομέα της απασχόλησης, ειδικά των διακρίσεων λόγω φύλου, συμπεριλαμβανομένων των ποσοτώσεων που περιορίζουν την πρόσβαση των γυναικών στις αστυνομικές σχολές ή το πρόσφατο προεδρικό διάταγμα που ορίζει ότι βαρύνει τον εργοδότη το βάρος της απόδειξης όταν ο εργαζόμενος καταγγέλλει πρακτική διακριτικής μεταχείρισης.

7. Η Επιτροπή καλωσορίζει την υιοθέτηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Συνοχή για τη Διετία 2003-2005, που προβλέπει, μεταξύ άλλων, την οικονομική ενίσχυση των οικογενειών χαμηλού εισοδήματος, την επιδότηση του ενοικίου και τη χορήγηση άτοκων δανείων για την αγορά κατοικίας.

8. Η Επιτροπή υπογραμμίζει με ικανοποίηση ότι το συμβαλλόμενο κράτος υιοθέτησε Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Ρομά (2001-2008), που έχει ως στόχο τη βελτίωση των συνθηκών στέγασής τους και τη διεύρυνση της πρόσβασής τους στις υπηρεσίες υγείας, με την ανάπτυξη νέων και με τη βελτίωση των υπαρχόντων οικισμών, την εγκατάσταση σ' αυτούς κοινωνικό-ιατρικών κέντρων και την ανάπτυξη κινητών μονάδων υγείας στους καταυλισμούς των περιπλανώμενων Ρομά, ειδικά στις απομακρυσμένες περιοχές. Η Επιτροπή καλωσορίζει επίσης την εφαρμογή, από το 2002, προγράμματος στεγαστικών δανείων για τους Ρομά, στο πλαίσιο του οποίου χορηγήθηκαν στους αιτούντες περίπου 4.700 επιδοτούμενα δάνεια των 60.000 ευρώ.

Γ. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΔΥΣΧΕΡΕΙΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ

9. Η Επιτροπή σημειώνει ότι δεν παρεμποδίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή του Συμφώνου στην Ελλάδα αξιοσημείωτοι παράγοντες ή δυσχέρειες.

Δ. ΚΥΡΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΝΗΣΥΧΙΑΣ

10. Η Επιτροπή ανησυχεί γιατί υπάρχει μόνον μια επίσημα αναγνωρισμένη μειονότητα στην Ελλάδα, ενώ υπάρχουν και άλλες εθνοτικές ομάδες που επιθυμούν το καθεστώς αυτό.

11. Ενώ αναγνωρίζει τις προσπάθειες του συμβαλλόμενου κράτους για την προαγωγή της κοινωνικής ένταξης των Ελλήνων Ρομά, η Επιτροπή ανησυχεί σοβαρά για την παρατεινόμενη διακριτική μεταχείριση των Ρομά στους τομείς της στέγασης, της υγείας και της παιδείας. Ανησυχεί ιδιαίτερα για τα αναφερθέντα περιστατικά της αστυνομικής βίας που ασκήθηκε σε βάρος των Ρομά, τις μαζικές συλλήψεις και τις αυθαίρετες αστυνομικές επιδρομές στους καταυλισμούς των Ρομά.

12. Η Επιτροπή υπογραμμίζει με ανησυχία ότι το Σύνταγμα του συμβαλλόμενου κράτους διασφαλίζει μόνον για τους Έλληνες πολίτες του σεβασμό των οικονομικών, κοινωνικών και μορφωτικών δικαιωμάτων που το Σύμφωνο εγγυάται και για τους αλλοδαπούς, όπως είναι το δικαίωμα της μη διακριτικής μεταχείρισης ή το δικαίωμα στην δωρεάν εκπαίδευση.

13. Ενώ εκτιμά τα μέτρα που υιοθέτησε το συμβαλλόμενο κράτος για να διασφαλίσει το νο-

μικό πλαίσιο προαγωγής της ισότητας των φύλων, η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της επειδή οι γυναίκες υπό-αντιπροσωπεύονται στο επίπεδο λήψης αποφάσεων στους τομείς της πολιτικής, της οικονομίας και της ακαδημαϊκής ζωής.

14. Η Επιτροπή ανησυχεί για το υψηλό ποσοστό ανεργίας, που ιδιαίτερα πλήττει τις γυναίκες και τη νεολαία στις αγροτικές περιοχές.

15. Η Επιτροπή ανησυχεί επειδή μπορεί να μην έχουν πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες όσοι έχουν χαμηλό εισόδημα, οι Ρομά, οι νόμιμοι και οι παράνομοι μετανάστες και οι οικογένειές τους.

16. Σημειώνοντας ότι το συμβαλλόμενο κράτος έχει ιδρύσει εθνικό παρατηρητήριο για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών καθώς και δύο κέντρα υποδοχής για τα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας στην Αθήνα και στον Πειραιά, η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τον υψηλό αριθμό των περιστατικών οικογενειακής βίας και γαμήλιων βιασμών, που συχνά δεν καταγγέλλονται για πολιτισμικούς λόγους και εξαιτίας της οικονομικής εξάρτησης των γυναικών από τους συζύγους τους.

17. Η Επιτροπή υπογραμμίζει με ανησυχία το σχετικά υψηλό ποσοστό της σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης των παιδιών.

18. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τον υψηλό αριθμό των γυναικών και των παιδιών, θυμάτων εμπορίας, που υποφέρουν από την αναγκαστική εργασία και τη σεξουαλική εκμετάλλευση και συχνά, αντί να τους χορηγείται άδεια παραμονής, απελαύνονται, σύμφωνα με αναφορές, στις χώρες καταγωγής τους με ταχύρρυθμες διαδικασίες και χωρίς τις αναγκαίες διαδικαστικές εγγυήσεις.

19. Η Επιτροπή ανησυχεί γιατί σύμφωνα με πληροφορίες περίπου 5.800 παιδιά ηλικίας μικρότερης των 15 ετών εργάζονται παράνομα στους δρόμους.

20. Η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για την έλλειψη στατιστικών στοιχείων για τη φτώχεια και για την ανυπαρξία σχετικής πολιτικής στην Ελλάδα, που δεν επιτρέπει στο συμβαλλόμενο κράτος να διαπιστώσει το εύρος της φτώχειας και να παρακολουθήσει καθώς και να αξιολογήσει την πρόοδο που πραγματοποιεί για την καταπολέμηση της φτώχειας.

21. Η Επιτροπή ανησυχεί σοβαρά για τις πολυάριθμες αναφορές σύμφωνα με τις οποίες οι δημοτικές αρχές, συχνά με το πρόσχημα της κατασκευής έργων για τους Ολυμπιακούς Αγώνες 2004 και χωρίς την καταβολή της προσηκούς αποζημίωσης ή την πρόβλεψη εναλλακτικής στέγασης, κατεδαφίζουν χωρίς δικαστικές αποφάσεις τους οικισμούς των Ρομά και τους αποβάλουν αναγκαστικά από τους οικισμούς τους.

22. Η Επιτροπή ανησυχεί σοβαρά επειδή σύμφωνα με αναφορές οι Ρομά ζουν σε υποβαθμισμένες συνθήκες καθώς στους καταυλισμούς τους δεν διασφαλίζεται η παροχή νερού, ηλεκτρισμού, εγκαταστάσεων υγιεινής και άλλων βασικών υπηρεσιών.

23. Η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της γιατί η έκθεση του συμβαλλόμενου κράτους δεν περιλαμβάνει στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό των αστέγων.

24. Υπογραμμίζοντας τις προσπάθειες του συμβαλλόμενου κράτους για την παροχή βασικών προληπτικών και ψυχο-πνευματικών υπηρεσιών υγείας στον πληθυσμό των απομακρυσμένων περιοχών, η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της επειδή το συμβαλλόμενο κράτος δεν την ενημέρωσε προσηκόντως για τη συχνότητα της ανάπτυξης των κινητών μονάδων υγείας ή για τον αριθμό των εξυπηρετηθέντων περιπλανώμενων Ρομά ή των κοινωνικών μονάδων ψυχο-πνευματικής υγείας που παρέχουν βασικές ψυχολογικές υπηρεσίες σε όσους ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές.

25. Η Επιτροπή υπογραμμίζει με ανησυχία ότι τα ποσοστά κατανάλωσης καπνού και αλκοόλ στο συμβαλλόμενο κράτος είναι από τα υψηλότερα της Ευρώπης, ειδικά μεταξύ των ανηλίκων.

26. Η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της επειδή το συμβαλλόμενο κράτος δεν παρείχε επαρ-

κείς πληροφορίες για τους δείκτες υγείας ή τα σχετικά εθνικά επίπεδα αναφοράς, με βάση τα οποία μπορεί να μετρηθούν τα επιτεύγματα του συμβαλλόμενου κράτους μέλους σε συγκεκριμένους τομείς της υγείας.

27. Η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της επειδή το συμβαλλόμενο κράτος δεν παρείχε πληροφορίες για τα αποτελέσματα των προγραμμάτων εμβολιασμού και άλλων προληπτικών μέτρων που εφάρμοσε για την καταπολέμηση της ηπατίτιδας τύπου Β και C.

28. Η Επιτροπή ανησυχεί επειδή υψηλό ποσοστό Ρομά και τουρκόφωνων παιδιών δεν εγγράφονται στα σχολεία ή εγκαταλείπουν τη μόρφωσή τους στα πρώτα στάδια της εκπαίδευσης. Παρότι στη Θράκη παρέχεται δίγλωσση εκπαίδευση, στην ελληνική και στην τουρκική γλώσσα σε δύο δευτεροβάθμια σχολεία της μουσουλμανικής μειονότητας, η Επιτροπή σημειώνει με ανησυχία ότι δεν υπάρχει παρόμοια δυνατότητα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ή εκτός της Θράκης και ότι τα μέλη άλλων γλωσσικών ομάδων δεν έχουν τη δυνατότητα εκμάθησης της μητρικής τους γλώσσας στο σχολείο.

29. Η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της επειδή το συμβαλλόμενο κράτος δεν της παρείχε πληροφορίες για τα μέτρα που εφάρμοσε για την διατήρηση, την προστασία και την προαγωγή μειονοτικών γλωσσών και πολιτισμών.

Ε. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

30. Η Επιτροπή συστήνει στο συμβαλλόμενο κράτος να προάγει την ενημέρωση για τις ατομικές αξιώσεις που υπάγονται στο Σύμφωνο και για τα υποκείμενα των δικαιωμάτων που προστατεύει το Σύμφωνο, κατά τα οριζόμενα στα Γενικά Σχόλια της Επιτροπής, στα μέλη των νομικών επαγγελματικών συλλόγων, ειδικά στους δικαστές και στους δικηγόρους, καθώς και στην κοινή γνώμη γενικότερα.

31. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να επανεξετάσει τη θέση του όσον αφορά στην αναγνώριση άλλων εθνικών, θρησκευτικών ή γλωσσικών μειονοτήτων που υπάγονται στη δικαιοδοσία του, σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα κριτήρια και το καλεί να κυρώσει τη Σύμβαση Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων (1995).

32. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να διερευνήσει τα καταγγεληθέντα περιστατικά της αστυνομικής βίας που ασκήθηκε σε βάρος των Ρομά και των εισβολών των αστυνομικών δυνάμεων στους καταυλισμούς των Ρομά και να παραπέμψει τους αυτουργούς ενώπιον της δικαιοσύνης. Περαιτέρω, συστήνει στο συμβαλλόμενο κράτος να συνεχίσει τις προσπάθειες κατάρτισης των αστυνομικών δυνάμεων για τα διεθνή κριτήρια των δικαιωμάτων του ανθρώπου και να ενημερώσει τις τοπικές αρχές για τη διάσταση της διακριτικής μεταχείρισης των Ρομά.

33. Η Επιτροπή συστήνει στο συμβαλλόμενο κράτος να εναρμονίσει τις σχετικές συνταγματικές του διατάξεις με την υποχρέωσή του να εγγυάται, κατά τα οριζόμενα στο Σύμφωνο, την άσκηση των δικαιωμάτων που προστατεύει χωρίς τις διακρίσεις που απαγορεύει.

34. Η Επιτροπή ενθαρρύνει το συμβαλλόμενο κράτος να υιοθετήσει αποτελεσματικά μέτρα για την αύξηση του επιπέδου της αντιπροσώπευσης των γυναικών σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων.

35. Το συμβαλλόμενο κράτος καλείται να συμπεριλάβει στην επόμενη έκθεσή του ενημερωμένα στατιστικά στοιχεία για την απασχόληση, κατηγοριοποιημένα ανά ηλικία, φύλο και αστική/αγροτική περιοχή καθώς και πληροφορίες για τα μέτρα που υιοθέτησε για να αντιμετωπίσει τις ανισότητες των ποσοστών ανεργίας στην περιφέρεια.

36. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να διασφαλίσει την πρόσβαση των μειονεκτούντων και των περιθωριοποιημένων ατόμων και οικογενειών σε εξατομικευμένες καθώς και σε συλλογικές κοινωνικές υπηρεσίες. Σχετικά, η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να υποβάλει με την επόμενη έκθεσή του κατηγοριοποιημένα στοιχεία για τη χρήση των υπηρεσιών αυ-

τών ώστε να καταστεί εφικτή για την Επιτροπή η αξιολόγηση του ποσοστού του πληθυσμού που πράγματι έχει τη δυνατότητα πρόσβασης και χρήσης αυτών των υπηρεσιών.

37. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να θεσμοθετήσει νομοθεσία για την ποινικοποίηση της οικογενειακής βίας και των γαμήλιων βιασμών υιοθετώντας ειδικές διατάξεις στον ποινικό κώδικα, να ενισχύσει την παροχή συνδρομής στα θύματα της οικογενειακής βίας και συζυγικών βιασμών για παράδειγμα με την ίδρυση πρόσθετων στεγών φιλοξενίας και κέντρων υποδοχής, να ευαισθητοποιήσει τα όργανα επιβολής του νόμου και το ιατρικό προσωπικό καθώς και την κοινή γνώμη εν γένει, για την ποινική φύση παρόμοιων πράξεων και να συγκεντρώσει ενημερωμένα στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό των θυμάτων, των αυτουργών, των καταδικών και των τύπων των κυρώσεων που επιβλήθηκαν, προκειμένου να τα συμπεριλάβει στη δεύτερη περιοδική έκθεσή του.

38. Η Επιτροπή συστήνει στο συμβαλλόμενο κράτος να αναπληρώσει την έλλειψη των κοινωνικών λειτουργιών ώστε να βελτιωθεί η βοήθεια που παρέχεται στα παιδιά που υποφέρουν από σωματική και σεξουαλική κακοποίηση και να περιλάβει στην επόμενη έκθεσή του ενημερωμένα στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό των θυμάτων, των αυτουργών, των καταδικών και των τύπων των κυρώσεων που επιβλήθηκαν.

39. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να διασφαλίσει το σεβασμό των αναγκαίων διαδικαστικών εγγυήσεων κατά την απέλαση των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων, ειδικά όταν πρόκειται για παιδιά. Το συμβαλλόμενο κράτος οφείλει επίσης να συνεχίσει και να εντατικοποιήσει τη συνεργασία του με τις όμορες χώρες για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, να παρέχει ιατρική, ψυχολογική και νομική στήριξη στα θύματα και να περιλάβει λεπτομερειακές πληροφορίες γι' αυτά τα μέτρα στη δεύτερη περιοδική έκθεσή του.

40. Η Επιτροπή συστήνει στο συμβαλλόμενο κράτος να υιοθετήσει, στο πλαίσιο συμμόρφωσής του με το άρθρο 10 του Συμφώνου⁵, ποινικά και άλλα αποτελεσματικά μέτρα κατά των γονέων ή άλλων προσώπων που μπορεί να εκμεταλλεύονται παιδιά ηλικίας μικρότερης των 15 ετών που εργάζονται παράνομα στους δρόμους. Το συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται επίσης να υιοθετήσει μέτρα που διασφαλίζουν την τακτική παρουσία των παιδιών αυτών στα σχολεία, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 13 του Συμφώνου⁶.

⁵Σημείωση της Επιμελήτριας: «Άρθρο 10.- Τα Συμβαλλόμενα με το Σύμφωνο αυτό Κράτη αναγνωρίζουν ότι: 1. Η μεγαλύτερη κατά το δυνατό προστασία και βοήθεια πρέπει να παρασχεθεί στην οικογένεια, η οποία αποτελεί το φυσικό και βασικό στοιχείο της κοινωνίας, ειδικότερα για τη δημιουργία της και για όσο χρονικό διάστημα ευθύνεται αυτή για τη συντήρηση και μόρφωση των εξαρτημένων παιδιών της. Στο γάμο πρέπει να συμφωνούν ελεύθερα οι μέλλοντες σύζυγοι. 2. Ειδική προστασία πρέπει να παρέχεται στις μητέρες για εύλογο χρονικό διάστημα πριν και μετά τη γέννηση παιδιών. Οι εργαζόμενες μητέρες πρέπει να λαμβάνουν κατά το ίδιο διάστημα άδεια με αποδοχές ή άδεια με ανάλογες παροχές κοινωνικής ασφάλισης. 3. Ειδικά μέτρα προστασίας και αρωγής πρέπει να λαμβάνονται για όλα τα παιδιά και τους εφήβους, ανεξάρτητα από τη σχέση συγγένειας ή άλλες καταστάσεις. Τα παιδιά και οι έφηβοι πρέπει να προστατεύονται από την οικονομική και κοινωνική εκμετάλλευση. Πρέπει να τιμωρείται με νόμο η χρησιμοποίησή τους σε εργασίες ζημιογόνες για την ηθική τους υπόσταση και την υγεία τους ή επικίνδυνες για τη ζωή τους ή επιβλαβείς για την κανονική ανάπτυξή τους. Τα Κράτη πρέπει ακόμη να καθορίσουν και τα όρια ηλικίας κάτω από τα οποία η έμμισθη χρησιμοποίηση παιδικών εργατικών χεριών απαγορεύεται και τιμωρείται με νόμο».

⁶Σημείωση της Επιμελήτριας: «Άρθρο 13.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα μορφώσεως κάθε προσώπου. Συμφωνούν ότι η μόρφωση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και του αισθήματος της αξιοπρέπειάς της και να ενισχύει το σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες. Συμφωνούν ακόμη ότι η μόρφωση πρέπει να καθιστά κάθε πρόσωπο ικανό να διαδραματίσει ένα χρήσιμο ρόλο σε μια ελεύθερη κοινωνία, να ευνοεί την κατανόηση, την ανοχή και τη φιλία μεταξύ όλων των εθνών και όλων των φυλετικών ομάδων, των εθνικών ή θρησκευτικών και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της δραστηριότητας των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης. 2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι προς το σκοπό εξασφάλισης της πλήρους άσκησης του δικαιώματος αυτού : α) η βασική εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική και να παρέχεται σε όλους δωρεάν, β) η μέση εκπαίδευση, με τις διάφορες μορφές της, στην οποία περιλαμβάνεται και η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να γενικεύεται, ώστε να καθίσταται ευχερής σε

41. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να συμπεριλάβει στη δεύτερη περιοδική έκθεσή του ενημερωμένα στατιστικά στοιχεία για τη φτώχεια στην Ελλάδα και εφιστά την προσοχή του στη Δήλωση της Επιτροπής για «τη Φτώχεια και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα»⁷,

42. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να διασφαλίσει την εκτέλεση των αναγκαστικών αποβολών σύμφωνα με τις κατευθυντήριες αρχές του υπ' αριθμ. 7 Γενικού Σχολίου της καθώς και το δικαίωμα σε προσήκουσα αποζημίωση, τόσο προσωπική όσο και πραγματική, των θιγομένων και την κατάλληλη εναλλακτική μορφή στέγασης που ικανοποιεί τις ιδιαίτερες πολιτισμικές ανάγκες τους.

43. Το συμβαλλόμενο κράτος καλείται να παράσχει στη δεύτερη περιοδική έκθεσή του λεπτομερειακές πληροφορίες για τον αριθμό των Ρομά που αποβλήθηκαν από τις κατοικίες τους, ειδικά στο πλαίσιο των Ολυμπιακών Αγώνων 2004, και για οιοδήποτε μέτρο εφαρμόστηκε για την αποκατάσταση της βλάβης που υπέστησαν από τυχόν παράνομες πράξεις που διαπράχθηκαν σ' αυτή τη διαδικασία.

44. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να υιοθετήσει μέτρα για να παράσχει στους Ρομά, συμπεριλαμβανομένων των περιπλανώμενων και των μη ελληνικής καταγωγής Ρομά, κατάλληλη και ανεκτή στέγαση με όρους ασφάλειας δικαίου όσον αφορά στη μίσθωση, πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό, σε κατάλληλες εγκαταστάσεις υγιεινής, σε ηλεκτρισμό και σε άλλες βασικές υπηρεσίες ικανοποιώντας ταυτόχρονα τις ιδιαίτερες πολιτισμικές τους ανάγκες. Η Επιτροπή συστήνει στο συμβαλλόμενο κράτος να διασφαλίσει τη συμμετοχή των αντιπροσώπων των Ρομά στην αξιολόγηση του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Ρομά και να περιλάβει στη δεύτερη περιοδική έκθεσή του πληροφορίες για τα πρακτικά αποτελέσματα της υλοποίησης του Σχεδίου καθώς και για την εφαρμογή του σε μη Έλληνες Ρομά που διαμένουν νόμιμα στο έδαφός του.

45. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των αστέγων, να παράσχει πληροφορίες για την πρόοδο που επιτεύχθηκε σχετικά και να περιλάβει στην επόμενη έκθεσή του ενημερωμένα στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό των αστέγων στην Ελλάδα, κατηγοριοποιημένα ανά φύλο, ηλικία, εθνοτική καταγωγή και αστική/αγροτική περιοχή.

46. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να υποβάλει με την επόμενη έκθεσή του τις κατάλληλες πληροφορίες που αφορούν στη συχνότητα της ανάπτυξης των κινητών μονάδων υγείας παροχής υπηρεσιών σε περιπλανώμενους Ρομά και στον αριθμό των εξυπηρετηθέντων καθώς και των κινητών μονάδων υγείας παροχής ψυχολογικών υπηρεσιών στον πληθυσμό που ζει σε

όλους με όλα τα κατάλληλα μέσα και μάλιστα με την προοδευτική θέσπιση της δωρεάν παιδείας, γ) η ανώτατη εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται σε όλους ισότιμα ανάλογα με τις ικανότητες καθενός, με όλα τα κατάλληλα μέσα και μάλιστα με την προοδευτική θέσπιση της δωρεάν παιδείας, δ) η στοιχειώδης εκπαίδευση πρέπει να προάγεται ή να εντείνεται κατά το μέτρο του δυνατού γι' αυτούς που δεν έχουν λάβει βασική εκπαίδευση ή δεν την έχουν συμπληρώσει, ε) πρέπει να επιδιωχθεί ενεργά η ανάπτυξη συστήματος σχολείων για όλες τις βαθμίδες, να δημιουργηθεί επαρκές σύστημα υποτροφιών και να βελτιωθεί κατά τρόπο μόνιμο η οικονομική κατάσταση του διδακτικού προσωπικού. 3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται την ελευθερία των γονέων και, ενδεχόμενα των νόμιμων κηδεμόνων, να εκλέγουν για τα παιδιά τους ιδρύματα που δεν ανήκουν ή δεν υπάγονται στο Δημόσιο, αλλά ανταποκρίνονται στα οριζόμενα από το Κράτος ή εγκεκριμένα ελάχιστα όρια εκπαίδευσης και να εξασφαλίζουν τη θρησκευτική και ηθική μόρφωση των παιδιών τους σύμφωνα προς τις ίδιες τους πεποιθήσεις. 4. Καμιά από τις διατάξεις του άρθρου αυτού δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι θίγει την ελευθερία των φυσικών και νομικών προσώπων να ιδρύουν και διευθύνουν εκπαιδευτικά ιδρύματα με την επιφύλαξη της τηρήσεως των αρχών της παρ. 1 του παρόντος άρθρου και ότι η παρεχόμενη σ' αυτά εκπαίδευση θα είναι σύμφωνη προς τα ελάχιστα όρια και πρότυπα που τάσσονται από το Κράτος».

⁷ Διακήρυξη που υιοθετήθηκε στις 4.5.2001. Έγγραφο UN Doc. E/C.12/2001/10).

απομακρυσμένες περιοχές.

47. Η Επιτροπή συστήνει στο συμβαλλόμενο κράτος να εφαρμόσει αυστηρά την απαγόρευση του καπνίσματος στους δημόσιους χώρους και της πώλησης δυνατών οινοπνευματωδών ποτών στους ανήλικους, να υιοθετήσει, πέραν των περιορισμών που ισχύουν, αποτελεσματικά μέτρα για τις «παραπλανητικές» μορφές διαφήμισης του καπνίσματος και των οινοπνευματωδών ποτών, και να εντείνει τις προσπάθειές του στους τομείς της αντί-καπνιστικής εκπαίδευσης και των ενημερωτικών εκστρατειών.

48. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να εντοπίσει κατηγοριοποιημένους δείκτες για το δικαίωμα στην υγεία και τα σχετικά μ' αυτούς εθνικά επίπεδα αναφοράς, κατά τα οριζόμενα στο υπ' αριθμ. 14 Γενικό Σχόλιό της και να την ενημερώσει με τη δεύτερη περιοδική έκθεσή του για τη διαδικασία εντοπισμού αυτών των δεικτών και των εθνικών επιπέδων αναφοράς.

49. Το συμβαλλόμενο κράτος καλείται να παρέχει πληροφορίες για τα αποτελέσματα των προγραμμάτων εμβολιασμού και άλλων προληπτικών μέτρων που εφάρμοσε για την καταπολέμηση της ηπατίτιδας τύπου Β και C και να περιλάβει τα σχετικά στοιχεία στη δεύτερη περιοδική έκθεσή του.

50. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να υιοθετήσει αποτελεσματικά μέτρα για την αύξηση της παρουσίας των τουρκόφωνων παιδιών και των παιδιών Ρομά στα σχολεία, συμπεριλαμβανομένης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, να διασφαλίσει στο ευρύτερο δυνατό μέτρο τη δυνατότητα των παιδιών που ανήκουν σε γλωσσικές μειονοτικές ομάδες να διδάσκονται τη μητρική τους γλώσσα, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών διαλέκτων, στο σχολείο, και να εξασφαλίσει την κατάλληλη επάνδρωση των σχολείων με δασκάλους ειδικευμένους στην πολύ-πολιτισμική εκπαίδευση.

51. Το συμβαλλόμενο κράτος καλείται να περιλάβει στην επόμενη έκθεσή του πληροφορίες για τα μέτρα που υιοθέτησε για τη διατήρηση, προστασία και προ-αγωγή των μειονοτικών γλωσσών και πολιτισμών, που δεν πρέπει να περιορίζονται στη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης,

52. Η Επιτροπή καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να πληροφορήσει για τις παρούσες συμπερασματικές παρατηρήσεις ευρέως όλα τα επίπεδα της κοινωνίας και να την ενημερώσει στην επόμενη περιοδική έκθεσή του για όλες τις πρωτοβουλίες που ανέλαβε για την εφαρμογή τους. Επίσης, ενθαρρύνει το συμβαλλόμενο κράτος πριν υποβάλει την επόμενη περιοδική έκθεσή του να συνεργαστεί σε εθνικό επίπεδο, στη διαδικασία συζήτησης, με μη κυβερνητικές οργανώσεις και με άλλα μέλη της κοινωνίας των πολιτών.

53. Η Επιτροπή καλεί περαιτέρω το συμβαλλόμενο κράτος να υποβάλει τη δεύτερη περιοδική έκθεσή του τον Ιούνιο του 2009.